

Nr 305

Av herr Arvidson m. fl., om anslag till Sveriges elevers centralorganisation.

(Lika lydande med motion nr 212 i Första kammaren)

Under de senaste decennierna har man i Sverige allmänt accepterat den tanken, att det är en av skolans viktigaste uppgifter att fostra eleverna till ansvarskännande och självständigt tänkande medborgare i vårt demokratiska samhälle och att bibringa dem förståelse för de principer och värderingar, som utgör grunden för vår samhällsform.

Som komplement till den teoretiska undervisningen har i skolorna vuxit fram en självstyrelse bland eleverna, som syftar till att ge dem möjlighet att tillämpa dessa principer om samverkan och demokrati, att se hur de fungerar i praktiken. Genom denna elevrådsverksamhet får eleverna tillfälle att med gemensamma krafter angripa och lösa de problem, som uppstår i deras samhälle, skolan. De får också en inblick i föreningsteknik, i valförfaranden och dylikt. De elever, som väljs till förtroendeposter, får lära sig handla under ansvar och att föra andras talan inför lärare, föräldraförening och rektor.

Värdet av elevrådsverksamheten påpekades av 1946 års skolkommision:

En demokratiskt uppbyggd elevstyrelse inom skolan ger lärjungarna goda tillfällen att samarbeta i ordnade former, att gemensamt fatta beslut under ansvar . . . — Kommissionen anser, att man inte kan överskatta vikten av ett gott samarbete mellan rektor och kollegiet å ena sidan och eleverna å den andra. Lärjungarna bör genom sina representanter beredas ett betydande medinflytande på skolans sociala liv, på utformningen av skolans ordningsföreskrifter och på tillämpningen av dessa. De bör vidare ha förslagsrätt beträffande själva skolarbetets läggning och ha rätt till överläggning med rektor och lärarkår härom . . . Endast där elevernas förslag verkligen beaktas i rimlig grad, brukar emellertid intresset för elevrepresentation bestå.

Även skolöverstyrelsen poängterar i de nya allmänna anvisningarna värdet av elevrådsverksamheten:

Eleverna måste få känna, att skolans ledning betraktar dem som medarbetare med ansvar och med förmåga att utföra självständiga uppgifter i skolans tjänst utan ständig övervakning. Samarbete mellan skolledningen och eleverna är önskvärt och betydelsefullt även ur den sociala fostrans synpunkt . . . Elevkåren behövs först och främst ett organ, som kan fungera som dess styrelse och som kan ge uttryck åt dess synpunkter och önskemål . . .

För att stimulera elevrådsverksamheten och få till stånd ett landsomfattande samarbete mellan elevråden bildade dessa 1952 Sveriges elevers centralorganisation. SECO representerar elevråden vid landets läroverk, andra högre skolor och enhetsskolor. Sedan organisationen bildades har antalet elevråd i landet mer än tredubblats — organisationen representerar för närvarande 194 av landets cirka 200 elevråd. Elevråd finns numera vid nästan alla läroverk, vid många flickskolor och vid en del samrealskolor. SECO bedriver en av ekonomiska skäl mycket begränsad försöksverksamhet med elevråd i enhetsskolan. Man har funnit, att elevrådsverksamhet även i enhetsskolan kan ha stort värde i elevernas fostran, inte bara som en praktisk undervisning i demokrati utan också som en viktig stimulans till värdefull verksamhet på fritiden. De kan ge ungdomar, som eljest aldrig skulle komma i kontakt med föreningsverksamhet, inblick i de värden denna kan erbjuda. Elevråd i enhetsskolan, som i försöksverksamheten ofta fått formen av en central även för olika slags fritidsverksamhet, har därigenom en vidsträckt uppgift i samhällets fostran av ungdomen till harmoniska medborgare.

Som skolöverstyrelsen påpekat (ovan) bör elevråden vara elevernas självständiga uppgift. Endast om elevråden kan växa fram bland eleverna själva får de fullt värde. SECO, som är den enda organisation som representerar skolornas elevråd och som har en vidsträckt erfarenhet av denna verksamhet, kan bäst främja elevrådsverksamheten. Skolöverstyrelsen i remiss den 23 december 1959 och statsutskottet i utlåtande över motionen nr 184 (FK) och 201 (AK) 1960 har hävdad, att SECO endast bör få ekonomiskt stöd för verksamhet av icke-facklig karaktär och då endast för klart specificerade uppgifter, som bedöms vara av speciellt stort värde.

Genom flerårigt arbete av frivillig arbetskraft, som är oavlönad, skolungdomar som samtidigt har sina studier att sköta, har SECO lyckats i hög grad intensifiera elevrådsverksamheten i landet. Som ovan nämnts har SECO nu cirka 200 elevråd att betjäna, och därmed har organisationen passerat gränsen för vad den kan sköta med enbart oavlönade funktionärer. Någon mer omfattande verksamhet för att starta ytterligare elevråd, ännu saknar många skolor sådana, har organisationen nu ännu mindre resurser för än tidigare, eftersom organisationens funktionärer är hårt belastade med att nödtorftigt betjäna de redan befintliga elevråden. Den elevrådsfrämjande verksamheten försvåras också i hög grad av att SECO endast i undantagsfall kan låta en funktionär personligen besöka elevråden eller bistå vid bildandet av nya elevråd. Att ett verkligt behov av råd och handledning för elevråden föreligger vittnar de många förfrågningarna till SECO om.

Hittills har ingen systematisk verksamhet för att främja elevrådsverksamheten bedrivits utöver vad SECO uträttat, trots att alla torde vara ense

om elevrådets stora betydelse för elevernas självverksamhet och demokratiska fostran. Nu när elevrådsverksamheten nått en omfattning där SECO:s nuvarande resurser inte räcker till är tiden inne för staten att gripa in. Det gäller att intensifiera arbetet på att starta nya elevråd, i synnerhet som dessas demokratiskt fostrande inverkan på eleverna kan antas behövas bäst vid de skolor där eleverna inte visat nog initiativkraft för att bilda någon form av elevstyrelse.

SECO har ingen möjlighet att finansiera den elevrådsfrämjande verksamheten genom ökade medlemsavgifter, då de lokala elevrådets ekonomi vanligen är mycket dålig. Man måste komma ihåg att det torde vara omöjligt att skolungdomarna själva, som saknar egna inkomster, skulle kunna anskaffa de medel som behövs för deras demokratiska fostran, i synnerhet som insatser utifrån bäst behövs vid de skolor där eleverna visat minst initiativkraft.

Studentkårerna vid universiteten kan visserligen finansiera sin verksamhet med medlemsavgifter, men deras medlemsavgifter är snarast jämförbara med statsbidrag till SECO, eftersom avgifterna till studentkårerna är obligatoriska. Att införa obligatoriska avgifter till elevråden skulle strida mot grundtanken med den kostnadsfria enhetsskolan. — Även om denna motion bifalles kommer stora delar av SECO:s elevrådsfrämjande verksamhet och hela den skolpolitiska verksamheten att finansieras med medlemsavgifter.

Självklart kan man kalla även SECO:s elevrådsfrämjande verksamhet för »facklig». Men då organisationen 1959 fick ett bidrag på 2 500 kr. för anordnande av elevriksdagen klargjordes, att den elevrådsfrämjande verksamheten inte av principiella skäl är förhindrad att få bidrag. Som en följd av skolöverstyrelsens och statsutskottets uttalande hemställer vi härmed om statligt anslag till organisationen för nedanstående, klart specificerade uppgifter av ren elevråds- och skolföreningsfrämjande karaktär.

Arvode till elevrådsinstruktör, med uppgift att resa runt till skolorna, ta del av elevrådets och skolföreningarnas problem, ge dem tips och hjälp, medverka vid bildandet av elevråd i skolor som ännu saknar sådana och leda organisationens elevrådsfrämjande verksamhet	Kr. 8 000
Kostnader för elevrådsinstruktörens resor	Kr. 3 000
Administrativa kostnader i samband med en starkt vidgad försöksverksamhet med elevråd i enhetsskolan (inkluderar utgivandet av särskilda informerande skrifter över elevrådets och skolföreningarnas problem i enhetsskolan)	Kr. 3 000
Anordnande av kurser för elevrådets funktionärer	Kr. 6 000
Summa	Kr. 20 000

Under återopande av vad som anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att bevilja Sveriges elevers centralorganisation ett anslag av 20 000 kronor för budgetåret 1961/62 till ovanstående elevråds- och skolföreningsfrämjande uppgifter.

Stockholm den 25 januari 1961

Stellan Arvidson

Olof Hammar

Henry Brandt

i Sätla